

Delova nagrada za roman leta kresnik

Kardoš, Kramberger,
Lainšček, Šarotar, Tratnik

Mesec dni pred sklepno klavzuro v Cankarjevi sobi na ljubljanskem Rožniku je žirija Delove nagrade kresnik oznanila pet finalistov

»V imenu kolegov kot predsednica žirije razglašam pet romanov, pet Kresnikovih finalistov. To so, po abecednem redu njihovih avtorjev Rizling polka Štefana Kardoša (Litera), Nebesa v robidah, prvi roman Nataše Kramberger (Javni sklad RS za kulturne dejavnosti/Mentor), Nedotakljivi Ferija Lainščka (Mladinska knjiga), Biljard v Dobrayu Dušana Šarotarja (Študentska založba) in Tretji svet Suzane Tratnik (Cankarjeva založba).« 5 temi besedami je dr. Vanesa Matajnc na včerajšnji tiskovni konferenci oznanila, katerih pet knjig ostaja v igri za letošnje Delovo nagrado za roman leta kresnik.

Žirija, v kateri so poleg predsednice dr. Vanese Matajnc še Matej Bogataj, Vesna Jurca Tadel, Peter Kolšek in Urban Vovk, si je pri odločanju najprej pomagala s seznamom romanov z lansko letnico izida, ki so ji ga pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici, in ga ustrezno preredila, po izločitvi nekaterih nelepovnih in izrazito mladinskih naslovov je za pretehtavanje še zmeraj ostalo sto osem romanov, zvrstno in sicer zelo različnih, a vsekar je to številka, ki pravi, da se sodobnemu slovenskemu romanu dobro piše.

Štefan Kardoš je k uvrstitvi v finalno peterico pripomnil: »Nominacija prinaša pozornost medijev, kritikov in bralcev – le kako je ne bi bil vesel! Glede na to, da je to že moja druga nominacija za to nagrado (prvič skupaj s kolegom Normo Bale in Robertom Titanom Felixom z romanom Sekstant), pa si še toliko bolj ne morem kaj, da mi kresnik ne bi bil pri srcu.«

Za nominacijo je (že nekaj let slovenskega Berlinčanka) Nataša Kramberger izvedela v trenutku, ko je za las ujela letalo iz Berlina proti Moskvi: »Vse je šlo kot po maslu in jaz še nikoli nisem bila v Rusiji. Ko mi je zazvonil telefon, sem bila torej v strašni zadregi; prav zares nisem vedela, kaj naj sredi te ruske sreče naredim. Dragi (Breskvar, urednici moje knjige), ko mi je povedala za

Rožnik. Nujno, je rekla, 23. junija moraš biti v Ljubljani. Prav, sem odgovorila, bom. Potem sem šla na letalo. (...) Iskreno verjamem, da je kresnik čudovit posrednik med avtorjem in bralcem, predvsem pa ljubezni sluga prvemu – knjigo vzame iz naročja avtorja in ga položi v roke bralcem. (...) Avtor preprosto mora biti srečen, ko se to zgodi, jaz, ki sem do zdaj napisala le eno knjigo, pa sem naravnost vznemirjena. Ra-da pomislim, da bo zaradi vsakega nagradnega izbora vsaj kateri bralec več našel pot do svoje knjige. Nav-

Igor Likar, režiser sklepne prireditve, za letošnji kresni večer napoveduje uglasbeno pozemlo Janeza Menarta, pogovor s petimi finalisti bosta vodila Tina Košir in Dražen Dragojevič, po podelitvi nagrade pa bo precej številno občinstvo na Rožniku zabavala skupina Fake Orchestra.

dušena sem, ker sem ob razmišljanju o kresniku došla, da sva s knjigo pravzaprav dve ločeni puncici. Jaz se tukaj iz Rusije opravičujem, ker me ni na tiskovno konferenco, moja knjiga pa – brez mene – razlaga zgodbe sama zase. Hvala za to prilagoditev.«

Ob novici, da je moj roman Nedotakljivi nominiran za letošnje kresnik, se je Ferija Lainščku, »lastniku« dveh kresnikov »prvi hip priložil glas nekoga, ki je dejal: 'Že spet.' To je namreč že moja peta nomina-

cija in vse tisto lepo, kar se mi je do zdaj dogajalo v zvezi s to nagrado, je nekako tudi breme. No, takoj nato sem tudi pomislil, da je tako najverjetneje lahko vzkliknil le nekdo, ki ni prebral še nobenega mojega romana. In zdaj sem že popolnoma miren. Res ne bi bilo pošteno, če bi s kako pretirano skromnostjo prizadel Nedotakljive – roman, ki sem ga pisal z velikim navdihom in ga imam zelo rad.«

Dušan Šarotar nominacijo za kresnika dojeoma predvsem kot kompliment romanu. »Seveda je

občutek ob misli, da pisanje še vedno zmore vzbuditi nekaj pozornosti, bleksa in hrupa, čeprav le za trenutke, prijeten. Tisto več, kar je samo v nas, se nikoli ne bi smelo izgubiti. Morebiti zato zgodbe tudi so.«

Suzana Tratnik pa je omenila: »Razveseljivo je, ko je znova opažena knjiga, ki ni več tvoja zadnja. Je že tako, da nominacija ni le priznanje za delo, ampak pomeni tudi njegovo promocijo in širitev bralskega kroga.«

IGOR BRATOŽ

TRENUTEK RESNICE? – Film Il Divo Paola Sorrentina o sedemkratnem italijanskem premieru Giuliu Andreottiju je po Gomori Mattea Garroneja še ena letošnja zausnička sodobni italijanski družbi.

61. canski filmski festival

Palme družbeni kritiki ali intimi?

Izenačena konkurenca letošnjega tekmovalnega dela festivala bo najbrž pomenila težko odločitev za žirijo Med nominiranci za nagrado Krzysztofa Kieslowskega tudi Jan Cvitkovič in Igor Likar

CANNES – Kdo bo prejemnik 61. zlatih palm, bo sicer znano jutri zvečer, a že dolgo se ni zgodilo, da bi se morala žirija – predseduje ji ameriški igralec in režiser Sean Penn – odločiti med tako izenačeno konkurenco. Izбира bo težka, je pa tudi res, da se bo zato tudi težko zelo zmotiti. Jasno je le nekaj: brez možnosti je otvoritveni film festiva *Blindness* (Slepota) Fernanda Meirellesa, ki mu ni pomagalo niti dejstvo, da gre za ekranizacijo Saragomaye uspešnice *Esej o slepoti*.

OD NAŠE POROČEVALKE

Glede na kritične lestvice se slabo piše, a neupravičeno, še filipinskega režiserju Brillanteju Mendozu in filmu *Servis*, zgodbi o družini, ki upravlja z razpadajočim pornokinom. Slabih ocen je bil deležen tudi soliden film Jamesa Greya *Two Lovers* (Ljubimca), v Brooklynu postavljena intima drama moškega, ki niha med dvema ženskama. Nekoliko bolje jo je odnesla Argentinka Lucrecija Martel, ki je s filmom *La mujer sin cabeza* (Brezglava ženska) posnela občutljivo in sugestivno intimno dramo srednjeletne ženske, ki odpelje s kraja nesreče.

O *Cheju* Stevena Soderbergha, dvema filmoma, skupaj dolgima štiri ure in pol, so mnenja različna, a če bo žirija naklonjena filmom z družbenokritično ostrino, je glavni favorit gotovo italijanski film *Gomorra* (Gomora) Mattea Garroneja o uničujočih posledicah, ki jih ima na italijansko družbo zloglasna kriminalna organizacija Comorra. Očitno gre za enega najboljših tekmovalnih filmov. Presenetli pa je tudi drugi italijanski tekmovalec, včeraj prikazan *Il Divo* Paola Sorrentina o sedemkratnem italijanskem premieru Giuliu Andreottiju. To je film, ki se z maniro, podobno Monty Pythonom, duhovito, ironično in bridko cinično posmezne ne le sporni osebnosti Andreottija,

temveč celotni italijanski politični cirkuški areni in njenim mafijskim ter cerkvenim ložam. Med političnimi zastavki bo predmet žirijine debate še animirani dokumentarni film *Waltz With Bashir* (Valček z Baširjem) izraelskega režiserja Arija Folmana, izrazito protivojni film o izraelski okupaciji Bejruta v začetku osemdesetih let.

Poleg filmov z družbenokritično poanto je bil letošnji Cannes v znamenju filmov o kompleksnosti družine. Tu sta v ospredju vsaj dva: *Un conte de Noël* (Božična zgodba) Francoza Arnauda Desplechina, mojstrsko zrežiran, klepetav, nekoliko črnohumorni in ravno prav filozofičen film, ki za božič združuje družino, zaznamovano s smrtjo pravega sina. Pa *Adoration* (Občudovanje) Kanadčana Atoma Egoyana, v katerem se bo odrašajoči najstnik, ki zaradi smrti staršev živi s stricem, spodbujen z resnično zgodbo o teroristu, ki je svojo nosečo ženo poslal na letalo z bombo v torbi, soočil s preteklostjo svoje družine. Kompleksno in suvereno izvedeno. Kritikom zelo ljub je zadnji film turškega mojstra Nuriya Bilgeja Ceylana *Üç maymun* (Tri opice), še ena v vrsti njegovih pretanjanih intimk, v osrčju katere je družina, ki se zaradi pristajanja na laži popolnoma razsuje. Ne gre pozabiti niti belgijskih bratov Dardenne, dvakratnih dobitnikov zlate palme, s filmom

La Silence de Lorna (Lornina molččnost) o albanski emigrantki v Belgiji, ki pride z režirano poroko z zasvojencom do državljanstva, zdaj pa naj bi poroka z njo isto omogočila rusnemu mafijcu, le da mora zato njen belgijski mož umreti.

Blizu se utegne uvrstiti film Walterja Sallesa in Daniele Thomas *Linha de passe*, zgodba o noseči srednjeletni samohranilki s štirimi otroki iz socialno degradiranega okolja enega najbolj kaotičnih mest na svetu, dvajsetmilijskega Sao Paula. Pa tudi film Pabla Trapera *Leonera* (Levinja) o ženski, ki se zaradi domnevnega umora znajde v zaporu, kjer rodi, potem pa iz otroka, ko ima štiri leta, vzamejo. In, navsezadnje, še prvi med sodobnimi kitajskimi režiserji Jia Zhang-ke, ki je v filmu *24 City* s kamero opazoval

zaprte ogromne državne tovarne, z njimi pa tudi kitajsko zgodovino zadnjih petdesetih let.

A včasih se presenečenja zgodijo na koncu. Ko to poročamo, so namreč pred festivalnimi poročevalci še trije filmi, med njimi film *Wim Wendersa The Palermo Shooting*, zelo svež, črnohumoren in bridek je tudi režijski prvenec ameriškega scenarista Charlieja Kaufmana *Synecdoche, New York* o gledališkem režiserju, ki pripravlja epsko igro, s katero bi v kaotičen svet vnesel nekaj vrednot, a je nikoli ne konča. Film Clint Eastwooda *The Exchange* (Zamenjava), narejen po resničnih dogodkih iz dvajsetih let prejšnjega stoletja o ugrabljenem otroku, pa bo najbrž počakal na oskarje.

ŽENJA LEILER

Slovenski Cannes

Včeraj so v programu *Quinzaine des realitateurs* (14 dni režiserjev), ki je po maju 1968 nastal kot protitež vse bolj etabliranemu festivalu, prikazali edino letošnje slovensko udeležbo: kratki film *Vsakdan ni vsak dan* 33-letnega, v Trstu rojenega režiserja Martina Turka. Kot asistent režije je sodeloval pri Tanovičevi *Nikogaršnji zemlji*, Klopčičevemu filmu *Ljubljana je ljubljena* in *Instalaciji ljubezni* Maje Weiss, kljub komaj začetni karieri pa ima za seboj že kar nekaj festivalski nagrad, predvsem za kratki film *Rezina življenja*. Turk bo letos posnel svoj sedmi kratki film, pripravila pa tudi scenarij za celovečerni prvenec. Film, ki duhovito preplete različne ljudi in majhne naključnosti, ki se zgostijo okoli poroda novorojenčka, je nastal v produkciji TV Slovenija in koprodukciji Bela Filma. Razveseljiva je še novica, da sta bila med 12 nominiranci za nagrado Krzysztofa Kieslowskega za najboljši scenarij iz vzhodne in srednje Evrope, ki ju podelijo prav na canskem festivalu (gre za celoten projekt), tudi Jan Cvitkovič in Igor Likar. Slovenija je bila tako edina država z dvema nominirancema. Filmski sklad pa je na sočasnem marketu predstavil štiri filme, in sicer *Traktor, ljubezen & rock'n'roll* Branka Djurica, *Pokrajino št. 2* Vinka Moderndorferja, *Za vedno* Damjana Kozoleta in dokumentarni film *Darfur – Bitka za vodo* Maje Weiss in Toma Križnarja.

Kulturaža

Hrup povsod okoli nas

Marko Batista spada v generacijo mlajših domačih večmedijskih umetnikov, ki v zadnjih letih ustvarja razpet med Londonom in Ljubljano. Kot večina sodobnih domačih umetnikov snuje in predstavlja svoja dela večinoma uspešneje v tujini kot doma, kjer primanjkuje tako poslušna kot prostorov za takšne umetniške izraze.

Tako je Batista v enem izmed redkih azilov za tvorstvo izražanje – v galeriji Kapelica predstavil zvočno intervencijo *Error Trash v.1.3*, audio vizualni projekt, ki temelji na nepopolnosti prenosa informacij, podatkov, njihovih prekinitev, zastrtosti, popačenj, distorziranosti na njihovi destinaciji do prejemnika preko konektorjev, prenosnikov in brezžičnih komunikacijskih mrež v spletu digitalne tehnologije. Disruptivnost in motnje so v sržu hrupa (in sodobne elektronske glasbe) kot posebne zvočne estetike, žanrsko porajajoče od poznih sedemdesetih dalje. Če hrup tolmačimo kot rez in motnjo, ga postavimo v kontrapozicijo glasbi, a se prav s svojo umestitvijo v žanrsko obliko vanjo vrača kot posebna dekonstrukcija. V tem kontekstu lahko nastop mislimo kot nastop sodobne »noise« glasbe, ki ima kljub rezom in prekinitvami, popačenju informacij (tako vizualnih kot zvočnih) oziroma uporabi 'smeti' posebno logiko v razslojenem intenzivnem, tu in tam agresivnem zvočnem tkivu (zvočne zanke, globoke basovske frekvence, prekinitev, rastoči dinam, dinamični intervali vijoličih se distorziranih šumov, pop melodija, glas napovedovalca, izsek dub glasbe ...). Zastrtos, popačenje informacije pri tem prežeda, kot zakriva, odstira namreč dejstvo, da je napaka vrtra in integralni del informacije, Batista pa jo v

Marko Batista: *Error Trash v.1.3* 20. maj 2008
Galerija Kapelica, Ljubljana

ustvarjalnem procesu (v realnem času) poudari in nas konfrontira z dejstvom, da je hrup vedno prisoten, prežec v ozadju, s konfrontacijo pa mu podeli tudi pomen v celostni strukturi.

»Noise« performasi večkrat za svoj izraz uporabljajo zgostitev informacij, Batista pa se je neortodoksnost odločil za njihovo členjenje in s tem presejal ustaljeno žanrsko formo, skoznjoo pa predstavi veliko zanimivih vprašanj v odnosu med tehnološkimi in komunikacijskimi sistemi, ki danes paradoksnost sami vzpostavljajo nasičenost vsakdana s podobami in zvoki, ki lahko delujejo kot hrup.

LUKA ZAGORIČNIK

MARKO BATISTA V KAPELICI Foto Miha Fras

Trajnostne alternative v oblikovanju

Ujeti v projekcijo prihodnosti

Umetno, ne naravno je postalo naše obzorje – Akcijski vidiki učljivje ekonomije so učenje, tveganje, ustvarjalno pogajanje in predpostavlanje

»Je trajnostno zgodovinsko gibanje?« se je na svojem predavanju v arhitekturnem muzeju spraševal *Clive Dilnot*, teoretik oblikovanja in profesor na Harvardu, newyorških, britanskih in hongkonških univerzah. Kot četrti gostujoči strokovnjak je svoja razmišljanja predstavil v ciklu predavanj s skupnim naslovom *Trajnostne alternative v oblikovanju*, v organizaciji Arhitekturnega muzeja Ljubljana in društva Pekinpah. Dilnot, ki trenutno proučuje vlogo oblikovanja pri ustvarjanju pogojev za humanejšo družbo, je že v uvodu poudaril, da je trajnost največji in najpomembnejši zgodovinski projekt, v katerem bo, da se izogne globalni katastrofi, moral združiti vse človeštvo.

Globalno uničenje, ki nam grozi, in je tako ekološko kot ekonomsko, nas opozarja, da je umetno in ne naravno postalo naše obzorje in sredstvo obstoja, je začel svoje predavanje Clive Dilnot. Svoje trditve, da se je v zadnjih desetletjih zgodil preobrat, ki daje trajnosti poseben po-

st. »Ujeti smo v nekakšno zanko 'Groundhog day' sedanjosti. Paradoksa je, da živimo v projekciji prihodnosti, ki smo jo sami ustvarili v obdobju industrializacije. Prihodnost je izginila in v sedanjosti si je ne moremo več predstavljati. Svet postaja vse bolj tuj.«

ni, politični in družbeni ravni. »Družba se je začela do lastnih posameznikov vesti, kot da so za odpad. Vsega odvrednega se poskušamo znebiti.«

Postavil je tudi vprašanje razmerja med trajnostjo in kapitalistično ekonomijo, ki ga je obravnaval že sociolog Jürgen Habermas. Trajnostni sistemi delujejo substancivno, kapitalizem po definiciji deluje obratno. Zato so principi in ambicije kapitalizma ter trajnostnega sistema nezdružljivi. Rešitev je preobrazba družbe, vzpostavitev alternativne ekonomije, je prepričan Dilnot. Da bi družba spremenila svojo identiteto, se mora učiti. Po sistemski teoriji kriza nastopi, ko socialni sistem ne dopušča možnosti za rešitev problema. Jared Diamond v svoji knjigi *Propad civilizacij* opisuje vzpone in padce posameznih družb. »Družba, ki je zvesta svoji identiteti, soočena s številnimi problemi, mora spremeniti svojo identiteto, v nasprotnem primeru propade. Primera sta Sovjetska zveza in Kitajska. Zadnja se je znašla v podobni situaciji kot Sovjetska zveza, a je zavzela drugačno stališče. Bistvena lastnost družb, ki hočejo preživeti, je sposobnost ali pripravljenost na učenje. To je njihov mehanizem preživetja. Trajnost v tem pogledu je lahko hkrati produkt učenja in praksa, skozi katero se učimo,« je ponazoril Dilnot.

Od dejanskega k zelenemu

Akcijski vidiki učljivje ekonomije, kot jo razume angleška filozofinja Gillian Rose, so učenje, tveganje, ustvarjalno pogajanje in predpostavlanje. V tem kontekstu je oblikovanje aktivno orodje, ki so mu imanentne vse štiri komponente. Izhajajoč iz definicije po Herbertu Simonu, da je oblikovanje zmogljivost premika od dejanskih k želenim situacijam, Dilnot predstavi nekaj primerov trajnostnega oblikovanja. Idealen primer arhitekture, v kateri se sedanost sreča s prihodnostjo, je, meni, Le Corbusierjeva villa *Savoye*. Dober primer je tudi mehiški arhitekt Luis Barragan, ki se s strateškim vključevanjem svojih objektov v pokrajino (oziroma obratno) in ekonomiziranjem prostora, združil koncepta arhitekture in narave s premislekom o zamisli bivanja. Kako oblikovanje obvladuje razliko med tehničnim sistemom in človekom, je dokazal Harry Beck, ko je v 30. letih prejšnjega stoletja izdelal zemljevid londonske podzemne železnice. Realistični zemljevid, ki je zaradi prenasičenosti podatkov začel izgubljati svojo funkcionalnost, je Beck predelal v diagram, mentalno sliko in ustvaril novo orodje za navigacijo ter tako ugodil potrebam potnika in sistema.

TINA LEŠNIČAR

CLIVE DILNOT O MEHIŠKEM ARHITEKTU LUISU BARRAGANU NA PREDAVANJU V ARHITEKTURNEM MUZEJU Foto AML

men, je ponazoril z diagrami, s katerimi je orisal odnos med tehnologijo, naravo, človekom, religijo in znanostjo skozi zgodovino.

V industrijski dobi je umetno postalo vodilo našega obstoja. Od 19. stoletja so proizvođači pridri iz tovarne, v hiše, v naše telo in življenje. Kontinuiteta s preteklostjo se je polagoma prekinila, meni Dilnot. Živimo na obzorju umetnega. Postali smo brezglavo obsedeni s produkcijo in potrošništvom. Obdobje od leta 1945 do leta 2005 Dilnot opredeli kot prelomno. Obdobje soočena s posebnim paradoksom, ko je človek izgubil občutek prihodno-

V dobi umetnega, v kateri se po Dilnotu so človeštvo za petami štirje novi jezdec apokalipse: netrajnost, neenakost, odpadki in nasilje. Ogrožajo nas stranski produkti 'umetnega sveta'. Dilnot opozarja na odpadke na osebni, narav-

Novi jezdec apokalipse

Po Dilnotu so človeštvo za petami štirje novi jezdec apokalipse: netrajnost, neenakost, odpadki in nasilje. Ogrožajo nas stranski produkti 'umetnega sveta'. Dilnot opozarja na odpadke na osebni, narav-

Med 5 nominirancev za letošnje nagrado kresnik se je uvrstil
Feri Lainšček
z romanom *Nedotakljivi*.
Čestitamo!

Med 5 nominirancev za letošnje nagrado kresnik se je uvrstila
Suzana Tratnik
z romanom *Tretji svet*.
Čestitamo!